

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

<i>Előfizetési díj:</i>	
Égész évre	...
Félévre	2 „
Negyedévre	1 „

A társulat minden rendű tagjai
a lapot tagdíjaikért kapják.

Kéziratokat nem adunk vissza.

A lap szerkesztési részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztárnoki — az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak küldendők.

Rorate coeli desuper!

„Egek! harmatozzatok onnan felülről.“ Hosszu négyezer esztendőnek epedő soháját jelzik e szavak. A bűn átka alatt nyögő emberiségnek szabadulás után sovárgó vágya kér kielégítést e sohajban. A népek háborgó szíve, a nemzetek nyugtalan kedélye békét, nyugalmat ohajtott.

A pogányság babonái nem elégték ki a balhatalan lelkeket, a bálvány-istenek áldozat lángjai nem adának fényt a Végtelen után kutató szellemnek. Az emberiség lelkére nehezedett siri sötétség, mint a bűn gyalázatos bilnese fogva tartá a világot, miért is a népek közös ohaja eme szavakban emelkedett az istenség felé; „Rorate coeli desuper!“

S minél mélyebben érzé a világ az égi segély és világosság szükségét, annál gyakrabban tört fel lelkéből a próféta eme sohaja. Nagy, nehéz küzdelmei voltak az emberiségnek. Anyagi és szellemi téren mindent megpróbált, a mire a magára hagyott bomályos emberi ész képes. Azonban szellemi ereje az olympusi rideg istenek kultuszában törött meg, anyagi hatalma pedig az embervérrel öntözött máglyák lángjaiban nyert megszegyenülést.

Az ó-világ szellemóriásai hasztalan emészték erejüket, a bűn igáján könnyíteni nem tudának. S bármennyire törekedtek is a józan ész világánál népeik számára boldogságot szerezni, lelkük még mindig nyugtalan volt. Érezték egy feusőbb természetfölötti világosságnak szükségét, mely az igaz boldogság útjára fényt áraszt és a küzködő embert a békesség Istenéhez vezet. Ezért vala idők folytán oly gyakori eme sohaj: „Rorate coeli desuper!“

Az emberiségnek négyezer évig tartó nehéz küzdelme és átkos szenvedései nem egyszer vér-hullámkon ringaták egyes nemzetek koporsóját, melynek láttára az istenített emberi ész csüggedve nézett kö-

rül mentő eszközért. De midőn látá, hogy egyeseknek boldogságot mások romlása nélkül nem biztosíthat, ismét csak azon meggyőződésre jutott, hogy felülről kell jönni a segélynek. Ezen meggyőződést erősíté az örök Jehova végtelen irtalma is. Látván a megbántott Isten a bűn igája alatt szenvedő embert, időnként megújítja a messiási jövendöléseket. Reményt önt a szabadulás szükségét érző emberi szívekbe s a lélek küzdve-küzd tovább, miközben vergődéseit e sohaj kíséri: „Egek! harmatozzatok onnan felülről!“

A végtelen isteni bölcsesség megengedé, hogy az emberi ész négyezer év alatt az átkos tévedések minden fázisában bemutathassa magát. Megengedte, hogy az Isten ellen fellázadt akarat a legrútabb szenvedélyek uralma alá jusson; megengedte, hogy a bűn és gonoszság a legnagyobb utálatosságban tűnjenek fel az emberiség lelki szemei előtt.

S vajjon miért? Azért, hogy attól megrémülve, epedve terjeszsze kezét váltság után az ég felé. Legfőbb fokra jutott az utálat, tetőpontját érte el a nyomor azért, hogy legfőbb fokra emelkedjék a Megváltó után való vágy is.

S valóban ugy is lett. E vágy nemcsak a közönséges emberek szívét epeszté, uralá a lángeszű böléseket is. Szokrates, Plátó, Ciceró és mások ugyanazon vágytól égnék, melyet Izaiás próféta hangoztat eme szavakban: „Egek! harmatozzatok onnan felülről!“

A nagy eszű és tiszta lelkű böles — Szokrates Plátónál így szól tanítványaihoz: „Várakoznunk kell, míg el nem jó, ki minket Isten és emberek iránti kötelességeinkre megtanítson.“ Mire Alkibiades azt kérdezi: „Mikor lesz ez s ki az, a ki nekünk e tárgyban oktatónk lehessen, legforróbb ohajtásom, hogy lássam e tanítót.“ (Plátó in Alcib.) — A nagy tudomány Plátó pedig azt mondja: „Bizonyára az

embereket senki sem taníthatja, hacsak vezér és tanító gyanánt Isteu nem megy elől."

Az ó-világ nagy alakjai érezték az emberi lélek fűségét, de tettekben alig adhattak annak kifejezést s ha fel is esillant némelykor a lélek gyöngyeként az egyetlen hősi erény, annak fényében is sötét árnyékképpen tűnt fel a millió és millió rabszolgára rémes nyögése és szívszaggató jajkiáltása. Az ember vértől párolgó oltárokra felszálló sóhaj; a föníciai Moloch izzó karjai közé vetett szűzek segélykiáltása; Spárta hegyeiről a mélységbe dobott kisdedek keserves sirása és a rómaiak arenáin elfolyt több százezer gladiatornak vére eme közös sóhaj adak az emberiség ajkaira: „Egek! harmatozzatok onnan felülről!”

Végre megelégette az Ur a bűnös emberiség rabságát, megrövidíté a várakozás napjait. Eljött az időskor telje, megérkezett a Szabadító, ki után négyezer év alatt oly nagyon epedett a világ és anyalok Glóriája örömhirt ada a világnak. — Eljött a megváltás napja, de azért még ma is hangzik, a sóhaj: „Rorate coeli desuper!”

Haugzik, mert az egyház az adventi szent idő által visszahelyezi hívét az ó-szövetség sovargásába és midőn az adventi időt a négyezer év szimbolusaként állítja elének, akkor egyszersmind azon dogmatikai igazságokra hívja fel figyelmünket, melyek a bűn következményeire és a Megváltó eljövételének szükségességére vonatkoznak.

Megváltattunk, de emberi gyarlóságainktól nem szabadultunk meg. Miért is illő, hogy a beállott adventi szent időben az ó-világ népeinek vágyaival könyörögjünk az Urhoz, hogy megváltói kegyelmével jöjjön el hozzánk a szent karácson által.

Avagy tán erre ma nincs szükség? Alig volt idő, melyben az adventnek szimbolikus értelme nagyobb jelentőségű lehetett volna a kor gyermekére, mint éppen most. Alig volt kor, melynek népe a megváltói kegyelemnek szükségességét inkább érezte volna, mint a most élő világ. Hisz az új pogányság diadalzástól rémségesen lobognak a gonoszság szellemének fuvaltatára. Élet, iskola, tudomány, művészet megvannak rabolva azon nimbusztól, melyet a Megváltó isteni szelleme lehelt beléjük.

A hitetlenség szülte gonosz szenvedélyek uralma el akarja fojtani a nép lelkében az isteni kegyelem világát s a nyomorral küzdő ember, midőn eszmélni kezd az adventi szent időben, sirva rebegi: „Egek! harmatozzatok onnan felülről!”

A liberális hatalmába kerített igen sok isko-

lát, melyekben a muzsák régi szent falai ma már nem lehelik a bilinesseiből megváltozott tudomány szellemét. A racionalizmus és materializmus elvei szárnyát szegik az ifjúság eget kereső lelkének, lenyűgözik az új kor bálvány-oszlopához — a személy önistenített „én“-jéhez. S midőn látja a tanulmányait végzett ifju, hogy életelvei az ő lelkét meg nem nyugatják, önkénytelenül így kell felsóhajnia: „Rorate coeli desuper!”

És vajjon a művészet szelleme nem ezt mondja-e? Hol van a renaissance kor nagy művészeinek élettel lehelő szelleme? Miért nem sikerül ma az eszményi fűség megjelenítése? Azért, mert hiányzik a nemesebb idealizmus; a mai művészetnek nincs meg a feisőbb illettsége, már pedig e nélkül nem műveli, de megöli a lelket. Az új pogányság esztetikai felfogása képtelen a szép, igaz és jó harmonikus megjelenítésére, mert a művész lelkében nincs meg az az etikai erő, mely a művészetet az eszmény szolgálatában tartja. Nem kell-e tehát a művészetnek is eszmélnie az adventi időben és onnan felülről kérni segélyt, mondván: „Rorate coeli desuper!”

Látván korunk romboló szellemének pusztításait, illő, hogy az adventi időben egyesüljő lelkünk e közös óhajban:

„Jesse gyökere! ki jelöl
Allasz a népeknek,
Hogy a nemzetek s királyok
Mind hozzád térjenek...
Jőjj el, jőjj el, szabadíts meg,
Ó ne bagy magunkra:
Siess Uram és ne késél
Jöni oltalmunkra.“

Kovács Mihály,
plébános.

Tarlózás

a belső-szolnoki esperesi kerület-történetéből.

Összeszedegeti: Kovács Gyúrfás.

IV. Plebániák.

A., Deés. III. Fellevezeti vizsgálók és bírtokbavezetés. — Mint már jeleztük, a reformáció után az első szerzetes Lamprecht Imre a kat. hit terjesztése végett 1711-ben tette be Deésre lábát. De el is távozott hamar; mert még nem követtek vala be azon idő, midőn a katolicizmus Deesen mély álmából felébredni tudhatott volna. Még mindig Advent volt; még mindig csak sóvárgás és epedés zokogott a szivekben és ajkakon. Rorate coeli desuper, nubes pluant Justum; aperiatur terra et germinet Salvatore — ez epedés, e sóhaj szállott eddigél itt az ajkakra. Az 1712-ik év volt az új Testamentum beköszöntése. Weiner Konrád volt a deésiek keresztelő szent Jánosa, kinek hatalmas szónoklatai után beköszöntött a katolicizmus; az ezelőtt fellegek-től borított keblekben előttnt az Igaz; megnyílt a föld és előteremté az Üdvözítőt. És legelőször a kis Oratoriummal,

majd egy nagyobb szerű Templommal találkozunk. Ezek befogadták az öreg Domus Historia szerint a mind inkább és inkább szaporodó és hibben gyarapodó nyáját, és a nyáj buzgó imádjá Istent és életével hirdeti a tant. Vos estis templum Dei! Ily alapon és erővel a katolikuság már nemcsak leledzik, hanem szabadabban lélekdzik — sőt a város vallási és társadalmi életében is szerepelni kezd és tud is. S mindez köszönhető azon kedvező fordulatnak, melyet Erdélynek a Habsburg-báz uralma alá jutása idézett elő. —

Az 1711. évi szathmári béke után a vallási élet terén itt is szokatlan és új dolgok következtek be. A város kebelében akkor létezett sőbányahivatal főtisztviselői — a kamaraispánok¹⁾ már csak katolikusok; a vármegye élén katolikus főispánokkal²⁾ találkozunk; egy gubernatori nemzetség — a Kornis Zsigmondok — Szentbenedek uraiból kerülnek ki. Mindezen hatalmasok elegendők levének arra, hogy katolikusá lenni és katolikusul élni már nemcsak lehet, hanem szabad is — sőt a katolikuság már polgárilag is szereplőképes. 1711-ben fellépnek a katolikus polgárok, hogy a város csatáni javaiból ők is részesüljenek; a város malomjövendelméiből ők is kapjanak, sőt egyik malombíró már katolikus is. Aztán a város első tisztviselője — hadnagy — is minden tizedik évben katolikus vallású és kisebb reudü hivatalokra is felvétetnek katolikusok. — A Domus Historia szerint³⁾ számban mind szaporodván, igyekeztek számarányukhoz képest több jog és kiváltság élvezetébe jutni s ezért 1755 dec. 14-én kérelmeznek a Guberniumnál:⁴⁾

1. hogy ő Felsőge kegyelmes parancsolatja azt kívánván, hogy minden Officiumban, signanter assessori hivatalban mindakét religión levők equale numero bevélasztassanak;
2. Notarius — jöllehet a mostani notarius fungál — de ebben is a katolikusok assumáltassanak;
3. Csatán⁵⁾ bizonyos szolgálatoakat prestál a ref. religión levők számokra — a katolikus religión levők részére is prestáljon;

4—5., A ref. religión levő ministerek — két papnak, mesternek, kántornak és harangozóknak — (a Communitás közönséges proventus: bizonyos szamu bor, búza, fából) fizetés mégyen: ahoz képest a katolikus részen levőknek is basonlólág subministráltassék nemkülönben.

Ezen pretenziót a Gubernium letévén a tanácshoz, ez lényegileg következőleg határozott: a katolikusok is a többi telekezetekkel egyenlő számban választatnak tisztviselőkké; ha a katolikusok alkalmas személylyel bírnak, lehet notáriust közülük is választani; a csatának szolgálmanya a katolikus pap és egyháziakra is kiterjesztetik; a katolikus ecclesia számára is annyi bor, búza és egyéb beneficium adatik ex fundo communi, mint a reformatusoknak, kivévén a barangozót, ki a városra vigyáz és a sokadalomnak kiharangozásért, takarodásért a ref. ecclesia részéről külön fizetést huz. Ezekben kívül a kat. egyházközség iskolahelyet is követel a várostól és sok panasz után kap is — nem egyet, mivel ezt jónak nem tartotta, hanem 1750—60 közt kettőt is. A város adta a mostani leányiskolahelyet, később csere utján a piacon szerző a fiúiskola számára való helyet.

Ezek szerint a katolikusok és reformatusok testvériesen osztozkodtak a jog és vagyonélvezetben. De azért megvolt köztük a féltékenység és bizonyos neme a kapzsiság és tilrelmetlenségnek, mint ilyenek történni szoktak ott, hol a kölcsönösség elvei, jogai, szokásai kerülnek az érdekeket szá-

bályozó mérlegbe, mely ritkán szokott ily ügyekben pontos⁸⁾ lenni. Az egyik ősiségére, másik régi kiváltságai és jogcimeire hivatkozik s így kikerülhelten köztük a viszály, és az áluok torzsalkodás, így történt Deesen is. A katolikusok a templom elfoglalására (a piaci ev. ref. temploméra) tettek kísérletet. Először az óvárbeli hajdan kápolnahelyiséget most szintén annak nézték ki, hogy a reformáció előtt való helyzetébe állítsák vissza. Nagy processiót tartottak, templomot, óvárt megkerülték s ünnepléses prédikáció s nagy éneklés között keresztet ástak be annak jeléül, hogy hatalmukba vették s azután a templom előtt akarták feltűzni a keresztet, de a kor szokása szerint az egyház (ev. ref.) *armata manu* ellenére állt. A ref. nők, leányok s női ruhába öltözött fiatalok védtek meg a templomot s üzték el a barátokat. Az óvárban felállított nagy kereszt sem lett sokáig állandó. „Nagy szélvész támadt, az törte le“ — valóban pedig kivágott. Az emléktorony⁶⁾ javítását a katolikus mozgalomnak tulajdoníthatjuk. *Sacellumnak* nevezik sily felirattal látják el:

Magna Theresia Romanorumque imperatrix
Sceptra tenet regit et dam septem Castra potenter
Interioris item Szolnok moderatur habenas
Paul que Stirps promptat, quibus beroibus editus
Haller

Supra mille annos et septem saecula quando

Quinquaginta octo numerares messis aristas

Restaurat rursus hoc aetate *Sacellum*

Ductor nobilium Bonis, hunc dixere Joannem. Anno 1758.

A két egyház közt dúló viszály tetőpontját az 1750-es években érte el. Pasquilusok, gnyiratok egymást érték, melyeket a reformatusok a zárda ajtajára, a katolikusok pedig a nagy kapura ragasztának fel. Azonkívül éjjelenként gyakori véres verekedésre került a dolog a két egyház hívei közt. Nevelte a viszályt még az is, hogy a reformatus templom elfoglalását több ízben megkísérlették a katolikusok. 1754 nyarán és 1760-ban a kat. nagyok processióval indultak meg s a templom alsó bejáratánál állítottak fel a keresztet, de a reformatusok elűzték. Aztán a felső bejáratnál tettek próbát. Itt már véres verekedésre került a dolog. Ezek elhárítására egy gubernális bizottság küldött ki. A vizsgálat eredménye lett, hogy a katolikusok fehégynek ugyan az ev. ref. templom elfoglalásának tervével, de azért az óvárban felállított kereszt megmarad, melynek azonban „helytelen maculatója esett“, mely sértés három ev. ref. vallású gyermek esvén, ezek in loco publico, a scholabeliek előtt in exemplum aliorum megveszszőztetni határozatait. Így folytak a kisebb-nagyobb viszálykodások hullámai, mig nem Maria Terézia alatt — az ev. ref. vallásnak erős védeime folytán s azért is, hogy a katolikusok emlegetett igényei is kielégített nyertek, a torzsalkodások lassanként megszűntek.

Mindeme viszálykodások között a szerzetesek s biveik jelene és jövődjére kiváló vigaszul és egyszersmint jogi biztosítékul szolgálát azon nagy fontosságú okmány, melyet Botár Jóakim provincialis irás- és szóbeli esedezésére a Szent István király protekeciója alatt álló erdélyi Ferencek — így a Deési ház is — Mária Teréziától nyertek⁷⁾. Ennek értelmében a deési zárda is nemcsak birtokszerezési joggal és a szerzett javak elszajáthatatlan jog élvezetével rubáztatik fel, hanem a tulajdonokba beiktató introductionalis és statutorialis fejedelmi okmány alapján azok örökös birtokosai nyilvánították. Hogy ez okmány mily befolyással volt a katolikuság hitéletére: felesleges fejtegetni. Elég azt meg-

1) A sőbányaság ekkor (1711.) már Deesen nem üzetik, hanem csak Deésaknán; de a sős tisztek élükön a kamaraispánnal Deesen székelték s innen vezették az aknai bányák üzemét.

2) Ilyen kat. főispán volt Haller Pál, ki gr. kat. vallásu jobbágyainak Deésre telepítésével és e vallás protegálásával elősegíti a Catholicismus ügyét.

3) A meg- és áttérték száma a 18. század évtizedeiben 15—20 családra rug évenként, mi lélekszámlál 70—100-nak felel meg. Innen van a katolikuság gyors szaporodása.

4) A katolikuság és kálmánisták közti viszályok ismertetését Kádár Józsefnek a „Deési ev. egyházközség története“ című műve 115 és köv. lapjai nyomán eszközölöm.

5) Csatári Deés város egykori praediuma.

6) Azon torony, melyről Deést illető Tarlózásunk első közleményben „Csonka torony“ neven említett tévünk. Tehát a regés torony, hol őseink monda szerint háromszor Deus-t kiáltottak volna. Ezt azon kor buzgó katolikusai kápolnának kezdik nevezni, élükön álló főispán Haller Pállal, ki a toronyon hibásan Haller néven szerepel.

7) Ezen okmány magában foglalja introductionaléját és statutorialéját mindama erdélyi szent Ferenci házak és apaca kolostoroknak, melyek a 18-ik században Mária Teréz idejéig alapítottak, vagy revivifikáltak. — Ez okmány eredetjének meg kell lenni a kolozvári conventben, másolatának pedig minden zárdában. En itt a székít használatom.

jegyeznünk, hogy már nem kegyelemből lakói a szerzetesek e városnak, hanem birtokos polgárai — saját templomuk, zárdájuk és egyéb belső és külső birtokaikkal; már letelepedésük biztosítva lévén: működésük is szabadabb, kihatóbb és eredményesebb. Ezen okmányt Mária Teréziának 1743. március 8-án kelt legmagasabb parancsa folytán, mint introductorok és beiktatók Nagy András és Buss Tamás a fejedelemszöveg által kiküldött táblai notáriusok kézbesítették a háznak. Lesz alkalmam az egész szerzettartományt közelebbről érdeklő ezen fontos okmányt később bővebben ismertetni. Itt Deésre vonatkozólag csak a következőket jegyzem ki belőle:

Cum nos terribis illis litteris parte et in personis Honorabilis ac Religiosorum Joachim Botár Ordinis Minorum Patris Francisci Seraphici Reformatorem Strictioris Observantiae Provinciae S. Regis Stephani Transsylvaniae Ministri Provincialis, nec non aliorum ejusdem Ordinis, Instituti quae Provinciae Patrum et Fratrum Majestati Nostrae exhibitae et praesentatae . . . Transsumptionibus seu Translationibus . . . Egregiorum et Nobilium Georgii, Evae et Mariae Nápolyi, Ladislaei Torma de Csicsó-Keresztur, Petri Rácz de Galgó, Alexii item Orbán et Barbarae Rácz . . . quorum vigore iidem fundum suum in oppido nostro Deés et Comitatu Szolnok-Interiori existentem cum superstructis aedificiis praedictis Patribus et Fratribus praefati Ordinis S. Francisci pariter contulisse . . . Eisdem⁸⁾ Conventus, Residentiae, ac Religiosa Domicilia modis supra uberius expressis, collatis, cessos et acquisita, aut postimio restituta, cum universis appertinentiis et circumferentiis certis item juribus, jurisdictionibus, immunitatibus, privilegiis, praerogativis, ac denique cum jure nostro Regio, si quid in eisdem qualitercumque haberemus ad mentem benignae resolutionis nostrae, super demissa relatione per ministerialem conferentiam nostram, nobis eadem sub tertio Decembris anni superioris facta editae, et vigore aliarum litterarum consensualium et collationum super inde confectarum, donaverimus et contulerimus jure perpetuo et irrevocabili salvo jure alieno. Quin specialiam nostram tutelam et protectionem nostram eisdem assumpserimus, velimusque et eisdem⁹⁾ in usum et possessionem praedictorum fundorum Ecclesiarum, Conventuum, Residentiarum et Religiosorum domiciliorum appertinentiarum et circumferentiarum, in quorum possessione alioquin existerent — juriumque uti praemissum alibi uberius descripturum, statui ejus vis convenientem, eisdem medio Vestri (hivatalos kúzegek)¹⁰⁾ introducemus legitime . . . Proinde vobis (a decretum elején megnevezettek) harum serie committimus et mandamus firmiter, quatenus acceptis praesentibus, statim vos simul, vel duo vestrum sub oneribus alias in talibus apponi solitis ad facies praedictorum Conventuum, Residentiarum et Religiosorum domiciliorum, eorundem patrum et fratrum Ordinis reformatorem Strict. Obs. Provinciae S. Regis Stephani in Transylvania . . . Deesiensis in eodem oppido Dees, Comitatu Nostro Szolnok-Interiori . . . sitorum fundorum et existentium cum praesertim seorsim et singulatim accedentes vicinis et commetaneis eorundem, ubique legitime convocatis et praesentibus introducatis eisdem patres et fratres eorumque successores in praefatorum Conventuum, Residentiarum ac Religiosorum Domiciliorum, eorundemque fundorum appertinentiarum et circumferentiarum de jure ab eo spectantium et pertinere debentium . . . cum omnibus juribus, jurisdictionibus, privilegiis ac praerogativis, quibus alia ejusmodi loca, Conventus, Residentiae et religiosa domicilia nec non conservatoria de jure et ab antiquo usa sunt et gavisia, utunturque et gaudent atque Oratoria illic, sive Ecclesias, Conventusque et Residentias, ac alia necessaria aedificia exstruendi facultatibus, ac indultis, statutisque eos-

8) Az okmány, mert általános részében minden házat egyenlő jogok és kiváltságokkal ruház fel — többes számot használ.

9) Az okmányban van eadem is, de mert csak Deésről van itt szó az apácák (easdem) illető passzus rövidség okáért kihagyom.

10) Nagy András és Buss Tamás táblai jegyzők, kik introductorok gyanánt szerepelnek.

dem et easdem (apácák) et eodem iisdem jure ipsius et praedictis collationibus, cessionibus, fundationibus, ac nostri super illis consensus adhibitione, jureque nostri regii in iisdem qualitercumque habiti collatione, caeterisque facultatibus et indultis incumbentibus, quantum eorum statui convenit, perpetuo et irrevocabili tenendis, possidendos pariter et habendos si non fuerit contradictum.

Fent érintett királyi oklevél értelmében a deési szerzetesek introductálása is megtörtént a legújabb Domus Historia 33–34 lapjai szerint következőleg:

Nagy András és Buss Tamás kir. táblai jegyzők 1743. december 2-án a Residentiában megjelentek, a királyi decretumot, melyet magukkal hoztak kihirdetés végett — ki is hirdették 4-én.

A kihirdetés s annak jogerejénél s érvényességénél fogva a bevezetés és beiktatás nagy ünnepelességgel történt. Jelen voltak a szerzeteseket és tulajdonaitkat annyira fontoson érdeklő — s azt is oda tehetjük — a szerzeteseknek és zárdájuk, templomuk s egyéb tulajdonaiknak annyira kedvező decretum kihirdetésének ünnepején a következők:

Vajda Konstantin, Ferenci István, Nemes László, Löcsei József, Irsai Zsigmond, Zalai István, Kovács Pál, Kádár András, Boda András, Szallai János, Vince István, Lénárd Mihály, Ajtai György, Szégyártó István, Losonczy János, Székely Samuel, Nagy László, Farkas András, Dobai Samuél, Nagy György, Bonta Péter, — ezek részint notabilitások, részint polgárok. A következők egyszerű nép voltak: Jakots Péter, Kimpám Togyer, Szelistyán György, Marusán János, Csikós Pál. Tehát a megnevezettek és sok más meghívottak megjelentek előtt hangosan és értelmesen felolvastatván a királyi decretum és aztán „juxta earumdem litterarum tenorem et contentiam sunt introducti Nostrates in perpetuum in Residentiae Deesiensis, episcupe Fundi et appertinentiarum, circumstantiarum de jure et ab antiquo eo spectantium et pertinere debentium possessionem cum omnibus juribus, jurisdictionibus, immunitatibus, privilegiis, quibus hujusmodi alia loca, Conventus, Residentiae et religiosa domicilia de jure et ab antiquo usa sunt, et gavisia, utunturque et gaudent.“ (a decretum ismételt szavai.)

Ezen introductio ellen csupán csak a ref. vallásu galgói protestáltak, kiknek katolikus ága a Rác-fundust adományozta volt zárdá- és templom helyéül. De mert e hely közös volt a reformatusokkal, a reformatus Rácok részüknek ajándékozván: ez ügy Botár Joáchim provincialis közbejöttével¹¹⁾ békés uton úgy intéztetett el, hogy a ref. egyház a szerzet által 240 frttal kielégítettvén: tisztán a szerzet lett a Rác-fundus és rája épített templom és zárdá épületeinek kizárólagos birtokosa s így egyszerűsödött képessé tette, hogy hivatalának mindennemű viszálykodásoktól menten és függetlenül élhessen.

(Folyt. köv.)

Imádság.

Megostoroztatd őket, Istenem.
A kik galádul ellenem válnak,
És érezék sajtó csapásait
Igaz haragod sújtó ostarának.

11) Legújabb Domus Historia 31–36 lapjain.

Elárviit voltam, s jó atyám valál te,
Erőtlen, és te oldalomhoz álltál,
Üldöztek, mint vadat, de menedéket
Találtam mindig trónod zsámolyánál.

Kinek van gondja napra, esilagokra,
S parányi férgen is csüng örszemed,
Egém se nagytál, láthatatlan Isten,
Ruháztál és elütöd éhemet.

Oh, nagy a hála és ragaszkodás,
A melylyel rajtad csüngök, gyámolom,
De nincs erőm méltón rebegni hálát,
A mint lehet hát, úgy hálálkodom.

Kiállok a hitetlenek közé,
S a guny törétől nem rettenve meg,
Kiáltom valig: él az Isten, él,
Ki sujtól bünt, s jutalmaz érdemet!

Fülöp Árpád.

Szent Imre ünnepén *)

Régen, nagyon régen, még kimondani is sok évvel
ezelőtt végtelen nagy öröm ért egy hatalmas királyi család-
dot. Az arany függős, mennyezetes bölcsőnek lakója támadt,
első és utolsó lakója, egy szöszkefűrtös, kedves kis angyal.
Mert nem igaz az, hogy csak az égben laknak angyalok.
Leszállnak néha a temetők és Kálváriák hazájába is, el-
szerezik őket, itt járnak közöttünk látható testben, csak a
lelkük van mindig a mennyben, mint ahogy a napsugár itt
jár a maga melegével az ezerriváros mezőn, de lelke ott
van eltemetve a nagy, fényes tisztengerben, mely az ég kék-
ségében ragyog. A kis lakó Istvánhoz, a magyarok szent
életű fejedelméhez jött, nem is egyébről, csakhogy annak
a jámbor királynak évek során át szemefénye, népének
példaadója legyen. 24 évig időzött itt. Ez is egy egész
örökkévalóság volt ránczra. Hiszen itt minden olyan hideg,
illattalan, mint a minő a sírok melyén szokott lenni, hiány-
zott valami az élet derült mezejéből, a mely csak az Isten
körül van, kinek küldöttj: vala. Ez a tünemény, ez az ég aján-
doka, a magyar ker. ifjúság védőangyala: szt. Imre. Rövid
ideig élt, de halhatatlanná tette magát nemzete és az Isten
előtt. Nem is méltatlanul. Jellemét oly fényes erények össze-
sége képezi, melyek nemesak a menny tiszta lakói előtt
kedvesek, de föltételei minden társadalmi lehetőségek,
egyéni előhaladásnak és boldogságnak. Egeszből mi sem
hiányzik, a mi tökéletlenné tehetné. De mégis a bazaszeretet
nagy erénye mintha nem tündökölne jellemében. Pedig nem
hiányzik belőle az sem. Mert tekintünk el csak attól, hogy
nem is volt alkalma az erényét ragyogtatni, de én nem ké-
telkedem, hogy ha a haza üdve kívánta volna, ha ádáz el-
lenség borította volna el a négy folyam térségeit, az a gyöngye
ifjú bátran rohant volna a nyílak és kopják közé, csak azért,
hogy egygyel több ősnak vére szentelje meg az új haza
göröngyeit. S ez nem is ellenkezett az angyal lelkületével,
hiszen az angyalok is küzdőtérre szállottak, ha Isten pa-
rancsolta nekik. Szt. Mihály és angyalai küzdöttek a sátnál
és serege ellen. Egyptom első szülötteit a szövetség angyala
gyilkolta le, Sennacherib táborában 40 ezert pusztított el a
hosszúálló Jehova angyala. De mondjuk, hogy ez a föltevés
mégis lehetetlen, tekintve gyöngéd lelkületét, mely a ki-
ontott vértől iszonyodott, de én nem kételkedem, hogy ha
a haza üdve egy ember fölládozását követelte volna, ő bá-
tran lépett volna a vérpadra, hogy nemzetének vértanúja és

megváltója legyen. S ki fogja azt elvitatni, hogy ez nem
hazaszeretet? Mindenki úgy szolgálja hazáját, a mint egyé-
nisége engedi. Hiszen ha a bazaszeretetet csak a harcmezőn
keresnők, akkor azok a nemzedékek, a kiknek idejében
pihentek az öldöklés eszközei, aludtak a lándsák, életuntan
ásitoztak a csatabárdok, azok nem is voltak hazaszeretők.
De tekintünk el most a bazaszeretettől, melyet benne, mint
a legelső magyar ember fiában kétségbevonni vakmerőség, s
irányozzuk tekintetünket két oly kiváló jellemvonására,
melyek nem annyira nemzeti, mint inkább általános emberi
jellegűek, s a melyek épen napjainkban nagyon mostoha
pártfogásban részesülnek. Az egyik a legnagyobb életbölcsélet
alapköve, a másik az ifjú ziviek legszebb ékessége. E két
erény: a lemondás és a tisztaság.

Lemondás! Mindig tanuljuk, s még sem tudjuk egészen
soha. Az életbölcsesség nagy tudományában ez a legnehe-
zebb lecke: abba hagyjuk százszor, százszor újra kezdve.
Hogy is menne olyan könnyen?! Tudja Isten, miért, de mi
emberek rendesen olyan tanúságot vonunk le a tárgyakból
és elvekből, a mi azokból egyáltalán nem következik. Mult
jövő, jelen mulandóságra oktatnak, lemondásra intenek, s mi
nem értjük az idő e nagy tanítását. Nem tudjuk megsemmi-
síteni a multak álmainak költészetét, nem szűnünk meg
remélni a jövő ragyogásában, s nincs erőnk elfordulni a
jelen örömeitől.

A mult nem tanít lemondásra. Nem tudunk feledni.
Szívünk olyan, mint egy temető, melynek zöldfüves balnái
adat élők pihennek, létűnt szebb időknek emlékei, elteme-
tett álmok fényről, illatról, üdvösségről. És néha, mikor
eljön a szellemek órája, az emlékezés, a hantok szétomlanak,
kifő a sírgödör elsirt, elgyászolt lakója mindig sáppadtab-
ban, mindig romlottabbban, lájuk mint hamvadnak porai,
mint vési birtokába szilaukonként a kérlelhetlen enyészet.
És mégis, oly félve örizzük e porokat, oly gazdagoknak
érezzük velők magunkat. Ha visszatekintünk e romokra,
melyek mint Palmyra omladéka, egy elhamvadt tündérvilág
áryait jelölnek, szívünk felzajlik mint a tenger, ujjongva
csapkodnak habjai, s megannyi gyöngyszemként tündökölve
szikráznak szét a napsugaras levegőben. Ugy érezzük, hogy
szívünk újra dobogni kezd, tekintetünk felgyulad, arcunk
kipirul és semmit sem tartunk lehetetlennek, még azt sem
hogy legyőzzük a legyőzhetlent, a masszív portale előtt
fenyegetőn álló őriást: az időt. Kábaság! Pusztá, üres ár-
nyak, minden valót nélkülöző semmiségek, a melyek épen
azt a szomorú igazságot bizonyítják, hogy ha egyszer a vi-
rág lehullott, az illat is elárad, ha a nap kiből, vesehal a
sugár is, hogy mindeának a mi szép, amikédes, pusztulnia
kell a világon, s egyszerre virágtalan utakon bolyongunk
tovább. A hamvas őszi ég leborul a földre s a természet
minden szintelen jelensége, minden lombja levélkéje azt
sugja fülünkbe: nincs itt mire várnunk. De mi ezt nem értjük,
nem akarjuk érteni. Pedig, ha a mult nem tanít lemondásra,
a jövő még úgy sem. Nem, mert hűséges szolgálja, az em-
beriség legnagyobb hitegetője, a remény, ott virraszt a lé-
lekber az emlékek sírjain és mi azt hisszük, hogy azok az
emlékek fel fognak támadni, szebben, edesebben, mint a
hogyan meghaltak, hogy egykor a mesék országa itt fog
megvalósulni s zemeink előtt. S mi fonjuk a szálatokat, hiszünk
reményekben, melyek soha meg nem valósulhatnak, remé-
nyekben, mik lehetetlenségeket ígérnek. S nem tudunk le-
mondani a csalóka reményről, elérhetlen vágyakról, lég-
várakról, melyek a legkisebb fualatra romokká lesznek.
Pedig családás, kiábrándulás: naponként éri lelkünket, s sze-
münk előtt terül el a jövődök nagy zátonya a temető, hogy
mulandóságra intsen. Mert az a tilalomjel! az beszéli nek-
ünk, hogy kebelében nemzedékek nyugosznak, melyek
egykor szintűgy reméltek, vágyódtak és szerettek, mint mi,
s most azok a szívek, melyek egykor a világot magukba
olvasztották volna, hamuvá lettek, a fényes remények meg-
semmisültek, mint a délibáb, a vágyak meghaltak, mint tu-

*) A f. év nov. 5-én Gyulafehérvárt tartott szt. Imre ünnepélyen
felolvasta Rass Károly gym. tanár.

lajdonosaik. De halljuk-e és értjük-e az idő e tanúságát? Nem, nem, a jövő s m tanít lemondásra.

Es így állunk a jelennek is, annyiál is inkább, mert ez dolgozik a legrealisabban eszközökkel. Nem tündérországot állít elénk, valóságos érzékelhető világba vezet, mosolyogva kínálja kínseit. — ezérfével rendelkezik hívón, biztatón: szedj illatos rózsákat míg tart a szép nyár. S nem is kell olyan nagy biztatás, az emberek futnak utána biztatás nélkül is. Aldozatul hoznak nyugalmat, önértetet, polgári és férfi erényt, önmagukat, csak hogy megszerezhessék a föld javait, a mik semmivé válnak, mint a harmat a napkelte után, s legfennebb undort hagynak maguk után s egy felzúklott lelkiismeret. Azért bölcsen mondta Sócrates: az a legboldogabb, kinek legkevesebb van szükségére. És évezredek óta osztozik e felfogásban a világ valamennyi bölcsé és nagy gondolkozója. Solon bátran mondja szemébe a dúsgazdag Krözusnak: kives és gazdagság még nem boldogság, s Krözusnal együtt érezte, érezni fogja ez igazságot minden gazdag ember. A pénz, mint vágyaink kielégítésének főszköze a felületes szeszélőtől előtt a boldogság eszközeinek látszik, de a kik a gazdagok szalonjaiban megfordultak, bizonyágot tehetnek róla, hogy talán sehonnan sincs messzebbre számítva a boldogság, mint épen a fényes palotákból. „Ha lelkemet a boldogság látásával akarom fölvidítani, fölkeresem a pórkunyhókat“ mondta a nagy holland festő, Rembrandt! Anakreon visszaadja Polykratesnek talentumait, mint Fokion Nagy Sándornak, vagy Sócrates Arebelausnak, mert a mérhetőbb kincs bírása megfosztaná őket nyugalmuktól, mit annyi önmegtadadás útján szereztek. Virgíli a császár kegyei előtt mezei lakába vonul, hogy halála után érinthetlenül hagyassa vissza magas, pártgatojának pazar adományait, s világeért sem tesz ügy, mint Horatius, a ki ugyan erősen dicséri a falusi életet, a visszavonulást, de azért ő igen kellemesnek találja a császári kegy sugaraiban melegen tőzni. Deák F. visszautasítja a nemzet és király ajánlatát, Tizián a fényes hivatalokat, s a többi nagy ember a hatalmasok kegyét és jóindulatát, mert a lemondás életbölcsélete megelégedést biztosít számukra, míg a földi kinttetés legfennebb csak telhetetlenségüket keltené fel. Cincinnatust az eke mellől visszük a legnagyobb méltóságba, a diktátortí székbe, s ismét visszatér oda, mielőtt eleget tett kötelességének; Fabricius consul maga főzi barmai számára a répát; Bonaventura lámpát takarít, midőn bibornokká való kinevezetését bírül vizslik; „tilla, Nagy Károly, Hunyadi Mátyás egyszerű, durva ruhában járnak; Nagy Frigyes a kopott szürke ruhájára festeti, s nagy, lemondani tudó lelkük csak annál fényesebben ragyog, népük annál boldogabb, minél önmegtadóbbak fejedelmek.

„s így tovább, így tagadták meg magukat azok, kik helyesen fogták fel az élet mibenlétét, a kik megtalálták az életbölcséség követ. Azért mondja vemes megadással Berzsenyi is:

Boldog, ki a rá mért láncokat
Itt némesen küzdve viseli,
S a hervadó, gyenge virágokat
Az erkölcsnek s észnek szenteli.

S ez a csendes lemondás hangzik ki Petőfi „Utolsó alamizsnájából“ is, a hol költőt kinttetéssel, földi dicsőséggel kecségtetik, de az méla megadással viszonzozza:

Oh szép beszéd, oh köszönet,
De én semmit sem éhezem
És nincs is szükségem reá,
Hogy elcséréljem rongy mezem.
Hanem ha dobsz egy két garast,
Foggaddsa hála szózatom,
Mert pénzre vár az asztalos,
Koporsómat csináltatom.

Es ezek az emberek, kik így megtanulták a lemondás nagy erényét, kétségkívül jobban ismerték az életet, mint azok, a kik szaladtak a hiúságok után. Mert nincs vágy, irányuljon pénzre, hatalomra, dicsőségre, vagy bármi másra, a melynek kielégítése megadná a boldogságot. Az emberi szív telhetetlen; vágy vágyat szül, s ha valamit sikerül

elérünk, azzal sohasem elégszünk meg, mindjárt más, szebb, jobb után sóhajtozunk. Nagy Sándor mikor már az egész ismert világot hatalmába hajtotta, bámulatosan sivatagjaira vágyódik. Augusztnus, világalomra törekvését a vad germán törzsek leigázásával akarja befejezni; Napoleon Oroszország hódotáira vágyik, s kétséget nem szenved, hogy ha céljai sikerülnek, mindig talált volna új címeket, melyekkel hiúságának tömjénezzen. És ezek a birtványok áldozatul estek szívük vágyakozásainak, míg a lemondani tudók megelégedetten hajtották örök álomra fejüket. Azért boldog a ki lemondani tud, kinek szívét nem tölti el az az örült vágy a mi a Néró anyját, a ki midőn a jóda azt jövedölte, hogy fia császár lesz, de anyját meg fogja ölni az iszonyú szavakra fakadt: öljön meg, csak legyen császár. Csak az boldog, aki lemondani tud. Lemondás, lemondás, ez a nehéz lecke, abba hagyjuk százszor, százszor újra kezdve, de ha az életet a maga valóságában akarjuk fölfogni, igazságában megismeroi, azt a nehéz leckét is meg kell tanulnunk.

Nincs szebb, kedvesebb, költészettel teljesebb az erények koszorújában a tisztaságnál. Joggal nevezték anygali erénynek, mert van benne valami titokzatos, fonséges, a mi lebilincsel, s hódotra készít, kifénylik belőle valami a tulvilág megmagyarázhatlan bívös bájosságából. Az isteni erények csak azért viselik e nevet, mert Istenre vonatkoznak, de az Istenben a szeretetet kivéve nincsenek meg; Benne nincs hit, sem remény; ő tiszta valóság és szeretet.

De a tisztaság elnevezését lényege szerint megilleti az anygali erény jelzője, mert ez közös sajátság emberben és anygalban. Azért már külsőleg is bizonyos kellemmel, elemmentelen szépséggel ruházta fel azokat, kik tulajdonában vannak. „A szemérem, mely arcotokat szemei csodálatos szépséget áraszt reátok“ mondja szt. Ambrus De. virginitate c. munkájában. „Mint a vadon rózsái, elrejtőzvé az emberek szemei előtt, bájaitok nincs kitéve bamis bírálataiknak; azonban a szépség bese fölött vitakozandók, néha ti is küzdömokra szálltok, de nem a test, hanem az erény szépsége tekintetében; azon szépséget, melyet a beégesség el nem torzít, a kor el nem hervaszt, sőt maga a halál sem ragadhat el tőletek. Isten az egyedüli bíró e versenyben, mert ő szereti a szép lelkeket még undok testben is. Az ilyen lány az ég ajándéka, környezetének öröme, a tisztaság papnöje az atyai házbán, ártatlan áldozat, mely naponként felajálja magát anyjéért.“ Azért oly kedves a gyermek is, mert lelkét, az ellenkező bün árnyéka még nem érinté. Ártatlan arcán ott ül az a szent tudatlanság, mely kifejezhetetlen kedvességgel önti el ábrázatát; beszélhetünk vele magától síró bábúról, fakardos hadseregről, fáncló elefántokról, az abc nehéz tudományáról, az erkölcs alapigazságairól, mindent megért, csak egyet nem; mikor ideérünk, ezt már nem tudja, nevető kis arca nem pirul el, nem jön zavarba, hiszen az még ismeretlen előtte. Zavartalan fényűl szeméinek egébe minden utógondolat nélkül nézhetünk, tisztán ragyogja visza nézésünket, mint a kristályvízű patak a napsugarat; mozdulatai, arcjátéka nem adhatnak félremagyarázásokra alkalmat; ártatlan lelkének mesterkéletlen kifejezői; beszéde egyszerű, mint egész mivoltja, s ha ajkai beszédre nyílnak, nem lehelnek mérget, felénk, mint a forró égöv némely virága, mérget, a mely bódít és öl. — És ilyen széppé tesz a tisztaság a természetben mindent. Mi szép a hópehely, a mint csöndesen alábul, mert tiszta, de elvesziti szépségét, mielőtt a sárral érintkezik. A természet diszesítője, a növényvilág azért olyan szép, mert ereiben nem csörgödez vér, melynek törvénye ellenkezik az ész törvényével; s a fehér liliom szennytelen korollája, a rózsá illatos bársony levelei azért oly szépek, mert tiszták, s ártatlanok, mint az anygal. A magas hegyek kristály pataka, a felhőtlen ég mérhetlen kéksége azért oly igéző, mert tiszta, mint a gyermek lelke. A napsugár azért oly kedves előttünk, mert behatol a legundokabb helyekre is, de ő maga örök tiszta, mint az Isten, kinek szeretetét jelzi. Azért o y

szép ez állapot az emberben is. Ez az erény tükröződik vissza a nagy művészek festményein a szentek szeméből, s teszi őket oly fenségessé. Az a végtelen nyugodt tekintet, mely bátran mer bárkinek szeméin megnyugodni, emberfeletti lényt árul el s a lélek ártatlanságát jelzi, a lélekét, mely tiszta, szennytelen. A bold. Szűz, kitől ezen és minden bűnnek árnyék, is távol volt, szt. fia elítéltésekor is így nézett ki csodálatos szépségében, mint egy 14 éves leány, a miut ezt a római tanácshoz küldött jelentés gazolja. Es szt. Dénes athenei püspök, a ki még mint pogány találkozott az Isten anyával azt írja róla: Midőn en, óh isteni Udvözítő először megláttam a te szt. anyádat, le akartam borulni előtte, mert azt hittem, hogy istennőnk egyike jelent meg nekem. "A szüzek és vértanúk, kiknek szeméből ez erény fősége sugárzott ki, sokszor egy tekintetükkel visszahökkenették az amfiteatrum fenevadjait. Lucian vértanú nézése oly hatással volt a pogányokra, hogy megtértek, s a bíró eltölte arcát, hogy kikerülhesse a tiszta tekintetet, nehogy ő is kereszténynyé legyea. — Egész főséggel teszi ez erény az embert, és hasonlóvá az anyagokhoz. Isten barátaihoz. "A tisztaság minden erény liloma — mondja szal. sz. Ferenc — ez az embereket az anyagokhoz hasonlóvá, majdnem egyenlővé teszi." Szt. Bernát még magasztalóbban szól: "A tiszta lélek — így szól — azzá lesz erénye által, a mi egy angyal természeté által. Nagyobb boldogság van az angyal, de több hősiesség az ember tisztaságában." Es ugyanígy értelemben nyilatkozik szt. Cyprían is: Az ártatlanság augsali erény, sőt több, mert testben élve küzd a testiség ellen, s győz a természetben. Még Rousseau is az élet édenének nevezi ez állapotot. A költők elmának minden szépet és kedveset ez erényről, s nem hiába sirja vissza Endrődi S. az elveszített paradicsomot egyik gyönyörű költeményében:

Oh tisztaságnak eltűnt évei,
Feledett, drága, egyetlen világ.
Ugy érzem, mintha hosszan szeliden
Egy védő szellem karja fogna át.

Ugy érzem, mintha leborulnék
Es sirva, zokogva esököléim a port:
„Bocsánat, ah bocsánat, rebegem,
Kegyetlen sorsom rútul megtiport.

Eltékozolva mindenem,
Csupán ez égő, fájó sebek vannak itt,
A büszke gálya nem hoz egyebet,
Csak vitorlája koldúsrongyait.

Ugy van, koldúsrongyait. Ha egyszer az a kedvesen csodás, tündéres világ eltűnt, csak égő, fájó sebek maradnak a lélekben, s az ártatlanság fehér ruhájának koldús rongyaival ballaghatunk tovább a járatlan útakon.

Ime a két nagy erény, melyet szt. Imre példájából tanulhatunk Lemondás, tisztaság e két nagy erény a fiatalság őrző anyala.

S azért hirdetjük mi ezt a fiataliságnak, mert mint Eötvös mondja: „Valamint a gyümölcs, melyet a fa őszkor hord, azon virágokból fejlődik, melyek tavaszkor ágain illatoztak, úgy fejlődik a férfú tett a gyermek könnyű álmaiból.“ Lemondást hirdetünk, hogy az ifjuság tanulja meg, meunen át vérebe, hogy csak az után nyujtsa ki kezét, a mit tisztességes munka árán szerzett meg. Hiszen a féktelen birtvágy az, mely lerombol az ember lelkében minden magasabb érzést, ideálizmust, ez ragasztja le ide a földre, a porba, a sárba; ez az oka a lelketlen sikasztások, az önértet kihalásának, hogy az az Isten képre teremtett ember a porban csuszik a hatalmasak kegyéért és mosolyáért, s hogy a hatalom egy-egy képviselője rabszolgákként tartja összefűzve alantóságait.

Es nem szűnünk meg hirdetni a tisztaságot, mert az ellenkezőjének csak egyetlen egy megengedett módja van: a házasság. Es az ellenkező bűn oka sokszor a családi boldogság feldulásának, az tres bölcsőknek, és mindig a nemzedék elsatnyulásának, hogy a büszke daliás magyarnak

fattyújajtásai vannak, mert számtalanon már a fiatal korban elfecsérlék azt az erőt, melylyel a természet előtta őket s már fiatalan megérték a halál sarlója alá. Milyen családot fognak az ilyenek alapítani, s milyen nemzedék lesz ez összeköttetés eredménye!

Azért nem szűnünk meg szt. Imre e két nagy erényét hirdetni, s ha lesz fiataliság, mely minket megért és követ ez leend az a nemzedék, mely nagygyá, hatalmassá fogja teni hazánkat, nemzetünket.

Nemes ifjuság, légy te e nemzedék!

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Cecilia-ünnepély.

Csik-Somlyón a muzsák falai megható ünnepélyek fényében ragyognak. Isten- és hazaszeretet, hit és tudomány, művészet és nemes etikai erő szimfonikus akkordjaitól zengnek e falak.

Még lángol szívünk a gym. ifjuságnak védőszejtje tiszteletére rendezett, megható ünnepélyén előadott magasatos eszmék gyujtó szövegétől, már új hatás alatt áll lelkünk. Ugyanis a csiksomlyói róm. kat. tanítóképző intézet védőszejtjének — Szent Cecilianak tiszteletére és annak megünneplésére, hogy Ő — császári és apostoli királyi felsége nemzetünk 10 nagy alakjának szobrokban való megörökítését elrendelte, folyó évi november hó 21-én ünnepélyt rendezett.

Vallásos, hazafias és az intézet életét jellemző ünnepély volt ez. A nemes elhivatásból származó lelkesültség, a léleknek magasabb, ihletett hangulata teljesen nyilvánultak az érzelmek megkapó kifejezéseiben. A vallásos költészet és ének egyes elragadó darabjaiban az ifjú lélek benső nemeőbb megindulása oly találó kifejezésre jutott, hogy mindnyájunkat magával ragadott.

Ez ünnepélyben az intézet szelleme volt megtestesítve. A tanári kar önteláldozó munkáját és az ifjuság nemes törekvését látók itt. Meggyőződhetünk arról, hogy az ifjuság előtt kivan nyitva a halhatatlan dicsőség temploma, melyben magát Istenének és hazájának áldozatul adhatja. S hogy valóban ide juthasson, hogy akadályra ne találjon az elhivatás lelkes bajnoka, vagy ha talál is nehézségre, vissza ne rettenjen; erre nézve kiváló momentum és erős tényező volt az ünnepélynek fénypontja, az alkalmi beszéd, melyet az intézet szellemes és lelkes igazgatója Nt. Karácsony József úr mondott. A király-és honszerető nemes érzelmeit a lángoló lelkesültség tüzével gyujtá fel az ifjú szivekben és vonásokban rámutatván azok éltető forrására az igazi hit-erkölesre, melyből mindkettő a valódi honfúri erény jellegét nyeri. De hogy e forrás állandó legyen és a szívnek legbensőbb részében fakadjon, ezt igen szépen eszközölte T. Tima Dénes tanár ur, ki a szent Ceciliahöz írt hymnust művészi nagy kompozícióival zenésíté és az intézet énekkara által megható módon előadatta. A derék tanár úr igen szépen remekelt „A zelli búcsú“ melodramájának előadásában is, hol a vallásos áhitat és átszellemültség lélekemelő mozzanatait igazi szakértelemmel mutattatá be.

A műsornak minden egyes pontja sikerült, a miért az ifjuság buzgalma dicsérendő, fáradtsága pedig elismerésre méltó.

Az ünnepélyben megnyilatkozott szellem egy jobb jövő

reményére jogosít. Ha ily szellem hatása alatt állana hazánk minden tanítóképző intézete, akkor a népnevelés magasatos munkája a beteges társadalom szívében élődk erkölcsi rákénét még kiülhetné és a roskadozó nemzeti élet ellenségeink örömeire még nem halna ki ily szellem világánál fellobbanna a nemzeti önéretet pislogó lángja és a haza az ő vallásos gyermekeinek nemes erkölseiben szilárd alapot nyerne, melyet a kor tomboló vihára még akkor sem forgathatna fel, midőn a Szamun szele a Faraók annyi ezredében át ostromolt piramisait már a tengerbe szórta.

Azt mondja a költő: „Reményben gazdagon

Dús gerjedelmivel,

Lép pályáterre ki

Az ifjú lángkebel.“

És e láng, ha nemesít szívnek tüzéből fakad, tartós és állandó, de egyszersmind áldásos is. Mert míg világosságot áraszt környezetére, addig kiéget minden erkölcsi gyomot, a mit az igaz, szép és jó fogalmai kizárnak. — A szív pedig a vallás igazságainak átható melegében nemesül meg, miként az arany a tűzben tisztul meg. Hisz a tudomány és művészet egymagukra nem boldogíthatják az embert, hatásaikban nem tudják ideális magaslatra emelni a környezetet. A lángoló ifjú szívnek tehát vallásra van szüksége, ha azt akarja, hogy lelkének melegével ismeretei áldásosak legyenek. Vallás nélkül a tudomány és nevelés az országnak nem adnak támaszt, hanem csak ostort fonnak, mellyel az emberi szenvedélyek agyonkorbácsolják a vonagló nemzeti életet. Vallás nélkül a tudomány átokká válik és a nevelés láncon nevelt oroszlanokat bocsájt a társadalomba, melyek, midőn megerősödvé mutatni kezdik hatalmukat, rémséges pusztulás tanyájává teszik a hazát.

Azonban Csik-Somlyón vallásos szellem tölti be a tudományok esarnokát, miért is bizva nézhetjük székely nemzetünk jobb jövője elé.

Verebesi.

I R O D A L O M.

* **A Biblia és Tudomány.** 9 füzet. Főszerkesztő: Csuday Jenő, felelős szerkesztő Dugovich Imre. Megjelenik havonként kétszer. Ismételt felhívjuk olvasóink, főleg az egyhm. párság figyelmét e kiválóan értékes vállalat támogatására.

* **Katholikus Lelki Kalauz,** vagyis útmutatás a keresztény életmódra. Atdolgozta: Majer Imre plebános. Esztergom. Ara 80 krtól 2 frt 60 krig. Kapható Bazárovi Gusztafvánál. Feltalálhatók benne a legszükségesebb, de egyszersmind a legjobb imádságok, ügymiot reggeli, esti, mise imák, gyónás és áldozás alkalmával mondandó imádságok, továbbá magában foglal lélekemelő ájtatosságokat a legszentebb oltári szentség imádsására és a bold. Szűz tiszteletére.

* **A keresztény Hittrendszer,** az Egyháztörténelmében (kézirát gyanánt) N. J. Nagyvárad. Ara füzve 60 kr.

* **Beregmegyei Tanügy.** XIII. évt. 8. sz. Beregszász nov. 1. Felelős szerkesztő Rhédei János, segédserk. Radics Mihály. Ara egész évre 2 frt. Megjelenik minden hó 1-én.

* **Földrajzi Eredménytár.** Az elemi iskolák III. oszt. számára. Irta: Velösy Lipót. Budapest, ifj. Nagel Ottó kiadása. Ara: 15 kr.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Püspök urunk ő Méltósága** székhelyén egy a mennyire dicséretes, ép annyira fűdös szokást hozott be. Minden hó első péntekén maga köré gyűjti a központi pap-ságot a papnevelő-intézet kápolnájába, hol ima és elmélkedés közt utijuk meg azon nemes fogadalmakat, melyeket a nyár folyamán tartott szt. gyakorlatok bennünk keltettek. Az ilyen havi összejövetelek növelik Isten-, a hivek- s az egymás iránt való szeretetet s nagyban fokozzák erőinket, hogy magasatos hivatásunknak mielő eredményesebben és áldásosabban felelhessünk meg. Az első ily összejövetel tegnap volt; résztvett azon a központi papság teljes számban; az elmélkedést maga igazi apostoli ihletől áthatott főpásztorunk tartotta.

— **Személyzeti.** Püspök urunk ő Méltósága *Németh Gyula* lehményi segédlelkész expositus kápláni minőségben Csik-Szépvizre nevezte ki s *Jánosi Antal* gelencei káplánt Oroszhegyre, *Nagy Antal* berecki káplánt Gelencére, *Lajos Balázs* k.-polyáni káplánt Berecke és *Orbán Ferenc* csik-szt.-miklósi káplánt Lemhényre haon minőségben áthelyezte.

— **Kuncz Elek** a kolozsvári tankertület kir. főigazgatója a mult hó 26-tól 29-ig vizsgálta meg főgymbasiumunkat. Az elnöksége alatt tartott értekezleten teljes melegegését és elismerését fejezte ki. 28-án püspök urunknak volt szivesen látott vendége.

— **Nt. Kovács Elek** alesperes és nyug. polyáni plebános — mint részvétellel értesültünk — a mult hó végén elhunyt. R. i. p.!

— **Értesítés.** Minden kezdet nehéz. Ezt mutatja Eucharistia-társulatunknál is a sokféle kérdezősködés. Hogy ezekre alaposan megtefehbessék az „Értesítő“ előbbi évfolyamait is megrendeltem Győrben a szerkesztőségénél, azonban ezek mind elfogyván, azon utasítást kaptam onnét, hogy a német „ss. Eucharistia“ nyolc évfolyamat szerezzem be, ez ad minden irányu tájékozást. Ezt meg is tettem, s „Közmuvelődés“ünkben a ft. szerkesztő úr szivessege folytán időnként felelni fogok a beérkezett kérdésekre. Jelenleg 52 tagja van társulatunknak. Legtöbben már megkapták a fűvételi képeket, s az „Értesítő“vel a libellusokat is. A győri szerkesztőséget közelebből megkértem, hogy „Levelező lap“ra nyomtatott libellust küldjen a tagoknak, erre csak rá kell ragasztani a két krajcáros bélyeget s postára lehet azt adni. A libellus kitöltése igen könnyű, először jön a szám, továbbá a kereszt-, vezetéknev., állás (káplán, pleb.) Patria: Hunzaria. A hónap azon számboz, a mikor az adoratit végeztük egy † jelt, az évenként végzett egy szent mise napiszámához két † jelt teszünk. Legtöbben bejelentették az igazgatóságnak az imádási órát, ez főlölleges; s egyes tag tetszés szerint választja és változtathatja meg ezen órát. Akárhányszor a meghatározott időben akadályoztatva lehet azért tanácsos talán ez órát a hét első napjaira tűzni ki, hogy akadályoztatás esetében a következő napok valamelyikére azt áttehesse. A folytonos térdelés csak akkor szükséges, ha a szentség ki van téve. — Jó lesz az alapszabályokat ismételtlen átolvasni, ha netalán némelyiknek nem lenne meg. sziveskedjék engem erről értesíteni. A libellusokat a lefolyt hóról kérem a következő hó 8-ikáig hozzám beküldeni, én ezeket a főigazgatósághoz Budapestre küldöm, onnét pedig Párizsba expedialják. 50338, 50340, 50341 és 50656 szám alattiak a tagsági díjjal még hátralékban vannak. — Gyulafehérvárt, 1897. nov. 18. Steinicz Ede társ. igazgató.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: Pál Antal.

Szerkesztőtársak: Bálinth György, Péter János dr., Vass Albert, Zlamál Ágoston.

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt,